

Stanisław Dumin

HERBARZ
RODZIN TATARSKICH
WIELKIEGO KSIĘSTWA
LITEWSKIEGO

MAREK WOLIŃSKI

Dolne Miasto 15/8

78-600 WAŁCZ

Związek Tatarów Polskich

Gdańsk 1999

Senat Królestwa Polskiego (1.12.1828 r.) [1, op. 31, nr 1900] (nie są jednak wymienieni w drukowanym urzędowym spisie [9]). Na rys. w aktach szlacheckich przedstawiony został herb Bożawola, jednak z pewną odmianą, a mianowicie zamiast jednego z krzyży (wewnątrz podkowy) umieszczona została gwiazda sześcioramienna; w dekreście to jednak nie zostało specjalnie zaznaczone. Wydaje się że właśnie ta odmiana herbu (w której jeden z symboli chrześcijańskich, zastąpiony został, być może świadomie, przez gwiazdę, emblemat bardziej orientalny) uważana być musi za podstawowy herb tej właśnie rodziny (choć używać mają prawo również herbu Bożawola w postaci zwykłej, "klasycznej").

* BUDWICZ

BAJRASZEWSKI (БАЙРАШЕВСКИЙ) - rzekomo gub. grodzieńska, ok. 1858 [12, s 82]. (Dziadulewicz podaje że tego herbu używać miała gałąź Bajraszewskich mieszkająca w Słonimie, lecz ze źródeł archiwalnych wiadomo, że ta rodzina wywiodła się wcześniej ze szlachectwa z herbem Łuk - patrz).

BUTLER

W polu czerwonym koszyk srebrny z kwiatami naturalnymi. Nad hełmem w koronie szlacheckiej trzy pióra strusie czerwone, na których trąbka myśliwska złota ustnikiem zwrócona w prawo. Labry czerwono-srebrne.

BUTLER (БУТЛЕР) - gub. wileńska, 11.12.1819, dekret uzupełniący 25.09.1837 (spis szlachty tatarskiej) [1, op. 17, nr 7274; 2, op. 1, nr 995, k. 47-49 v.; 12, s. 75-76; 13, s. 123]. Protoplasta *książ Józef Januszewicz Butler*, towarzysz chorągwi kozackiej, w 1683 r. nabył dobra Melechowicze z folwarkiem Kozaklary z poddanymi (woj. trockie), w 1702 i 1706 otrzymał od hetmana ks. M. Wiśniowieckiego listy ochronne na te dobra, a w 1718 r. testamentem zapisał je synowi, zastrzegając dożywocie dla wdowy; z żony Reginy Jabłońskiej miał syna *Samuela*, a ten w 1768 r. zostawił te dobra synom *Mustafie* (* 1739), *Józefowi* i *Aleksandrowi*, którzy w 1768 r. mieli sprzedać dobra ojcowskie. Z nich *Mustafa* w r. 1795 nadal mieszkał z rodziną w tejże okolicy; z żony *Franciszki Melechówny* miał synów *Jana (Iwana)* (* ok. 1782), kapitana Azowskiego pułku piechoty wojsk rosyjskich, i *Samuela* (ok. 1783-przed 1837), w 1812 r. odznaczonego Orderem Wojskowym (żołnierskim krzyżem Św. Jerzego), korneta Tatarskiego ułańskiego pułku (1815 r.); ten ostatni ożenił się z *Elżbietą Baniuticzówną* i osiedlił się w okolicy Ordzie (pow. słucki), w której jego żona posiadała grunty i 1 duszę chłopską; mieli synów *Mustafę-Stefana* (*

10.02.1815), *Jana* (* 1.08.1817), *Aleksandra* (* 15.12.1818) i *Józefa* (* 6.04.1827) Zatwierdzeni przez Departament Heroldii Senatu (spis szlachty tatarskiej gub. wileńskiej), ukaz 18.07.1858 (nr 5819) (*Samuel syn Mustafy z synami Mustafą-Stefanem, Janem, Aleksandrem i Józefem*) [1, op. 51, nr 683, k. 255 v.]. *Olimpia córka Jana* (* ok. 1858), właścicielka 25 dziesięcin w tejże Ordzie, w 1893 r. zamężna Józefowa Kurmanowiczowa [2, op. 1, nr 641, k. 222 v.]. Herb został przez nich przyjęty zapewne z herbarza Niesieckiego, w którym przysługuje rodzinie niemieckiej tego nazwiska [14a, t. 1, s. 364]; wg opisu Uruskiego [15] w herbach hrabiów i szlachty inflanckiej Butlerów na tarczy umieszczony jest koszyk srebrny z kwiatami, czasem z poręczami złotymi, czasem zaś - dzbanek srebrny wypełniony winogronem, pióra w klejnocie są wg Niesieckiego czerwone z trąbą myśliwską złotą, lecz kolor tarczy nie został zaznaczony; wg Uruskiego u szlachty chrześcijańskiej Butlerów w klejnocie trzy pióra, z których średnie białe, czyli srebrne, a boczne czerwone, a u hrabiów tego nazwiska - dwa pióra białe, a średnie czerwone; wg Dziadulewicza natomiast w herbie Butler pole ma być białe, kolor kosza nie został zaznaczony, tak samo jak metal trąbki, a wszystkie trzy pióra są czerwone. Przedstawiony wyżej opis opiera się przede wszystkim o przekaz Niesieckiego, na pewno znany tej rodzinie; być może w 1819 r. użyła pola białego, gdyż u Niesieckiego kolor nie jest zaznaczony, lecz wypadło w tym przypadku ustalić kolor tarczy wg niemieckiego pierwowzoru, bardziej poprawnego heraldycznie; tak też uczyniłem, stąd pole herbu jest czerwone).

CHALECKI

W polu czerwonym łękawica srebrna z zaćwieczoną w środku także rogacina. Nad hełmem w koronie szlacheckiej skrzydło orle czarne przeszyte strzałą srebrną. Labry czerwono-srebrne.

CHALECKI (ХАЛЕЦКИЙ) - gub. wileńska, 20.05.1820 (cz. I). Rodowód od *Chalembeka Chaleckiego* dziedzica Sejman (woj. trocki), którego synowie *Janusz, Mikołaj i Samuel* (porucznik w pułku nadwornym tatarskim) sprzedali te dobra 5.01.1724 r. Potomkowie Mikołaja dziedziczyli część Rejż (pow. trocki); zatwierdzeni przez Departament Heroldii Senatu (spis szlachty tatarskiej), ukaz 31.01.1856 (nr 973) (*Abraham syn Mustafy, Dawid syn Józefa z synami Józefem, Bekirem, Sulejmanem i Jakubem*, oraz bracia jego: *Samuel z synami Mustafą-Stefanem, Michałem, Bajazetem i Selimem, Salich z synami Józefem, Mustafą (Stefanem) i Jakubem, Mahmet z synami Józefem i Samuelem, oraz Bekir, również synowie Józefa*) [1, op. 31, nr 1922, k. 5 v. (rys.); op. 51, nr 683, k. 359–359 v.; 3, op. 1, nr 919, k. 14 v.; 12, s. 77–78 (lecz na rys. na s. 77